

Γλώσσα Δ' Δημοτικού

Πετώντας με τις λέξεις

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Κλεοπάτρα Διακογιώργη , <i>Λέκτορας του Πανεπιστημίου Πατρών</i> Θεόδωρος Μπαρής , <i>Εκπαιδευτικός</i> Χαράλαμπος Στεργιόπουλος , <i>Εκπαιδευτικός</i> Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Γεωργία Κατσιμαλή , <i>Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κρήτης</i> Όλγα Μούσιου-Μυλωνά , <i>Σχολική Σύμβουλος</i> Ιωάννης Ντελής-Σμυρίλιος , <i>Εκπαιδευτικός</i>
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Καλλιόπη Σηφακάκη , <i>Ζωγράφος - Σκίτσογράφος</i>
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Χριστίνα-Χρυσούλα Δελή , <i>Φιλολόγος</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ	Πέτρος Μπερερής , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i> Χρήστος Παπαρίζος , <i>Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου</i>
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Ειρήνη Χολέβα-Φιλιπποπούλου , <i>Σχολική Σύμβουλος</i>
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ Α.Ε.

Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Κλεοπάτρα Διακογιώργη Θεόδωρος Μπαρής
Χαράλαμπος Στεργιόπουλος Ερμιόνη Τσιλιγκιριάν

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Α.Ε.

Γλώσσα Δ' Δημοτικού

Πετώντας με τις λέξεις

ΠΡΩΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Περίεχόμενα

1 ΕΝΟΤΗΤΑ

Ένα ακόμα σκαλί 9

2 ΕΝΟΤΗΤΑ

Ρώτα το νερό ... τι τρέχει 31

3 ΕΝΟΤΗΤΑ

Το σχολείο γιορτάζει την ελευθερία και τη δημοκρατία 47

4 ΕΝΟΤΗΤΑ

Εμένα με νοιάζει 57

5 ΕΝΟΤΗΤΑ

Ασφαλώς κυκλοφορώ 73

Η Γραμματική μου 89

Γεια σας, παιδιά!

Είμαι η Ραλλού, η αλεπού.

Τα παιδιά είναι οι καλύτεροί μου φίλοι. Όπως και σε σας, μου αρέσει να διαβάζω, να γράφω, να ζωγραφίζω, να παίζω.

Μαζί αυτή τη χρονιά θα πετάξουμε στο συναρπαστικό κόσμο των λέξεων. Με τις λέξεις μιλάμε, με τις λέξεις γράφουμε, με τις λέξεις μαθαίνουμε...

Στο βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας θα ασχοληθούμε με πολλές δραστηριότητες. Μπροστά από κάθε μία υπάρχει ένα σύμβολο. Στον πίνακα δίπλα θα διαβάσετε τι σημαίνει το καθένα από αυτά.

Καλή σχολική χρονιά

κατανοώ το κείμενο

συζητάμε στην τάξη

μαθαίνω τη γραμματική

γράφω

αντιγράφω

εμπλουτίζω τις γνώσεις μου

μαθαίνω το λεξιλόγιο και την ορθογραφία

θυμάμαι και προσέχω

παίζουμε θέατρο

αναζητώ πληροφορίες

διαβάζω κείμενα από το Ανθολόγιο

1

Ενότητα

Ένα ακόμα σκαλί...

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα διηγηθούμε γεγονότα που έχουμε ζήσει.
- Θα συμπληρώσουμε μια αίτηση μετεγγραφής.

- Θα μάθουμε επίσης:
 - ▶ Να χρησιμοποιούμε τα ρήματα στον ενεστώτα, στον παρατατικό και στον εξακολουθητικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.
 - ▶ Να βρίσκουμε το υποκείμενο και το αντικείμενο σε μια πρόταση.
- Θα γνωρίσουμε πώς μάθαιναν τα παιδιά σε ένα αρχαίο σχολείο και πώς θα μαθαίνουν σε ένα σχολείο του μέλλοντος.

...και όλα αυτά ανεβαίνοντας ένα ακόμα σκαλί!

Ο Σεπτέμβρης

Ο Σεπτέμβρης είναι αγόρι
κι έχει ολόχρυσο καπέλο
και χρυσό το πανωφόρι.

Τα παπούτσια του είναι φύλλα,
που 'χουν πέσει απ' τα πλατάνια
και τα μάγουλά του μήλα.

Κρατάει σάκα από νερό
κι έχει μέσα τα βιβλία
από σύννεφο κι αφρό.

Με του ανέμου τα ποδάρια
τρέχει δίχως να τον βλέπεις.
Στων βημάτων του τα χνάρια

διαμαντάκια θε να βρεις,
σταγονίτσες, σταγονίτσες
μιας ολόχρυσης βροχής.

Ο Σεπτέμβρης είναι αγόρι,
κατεβαίνει από τα δάση,
κατεβαίνει από τα όρη.

Κι έρχεται για να χτυπήσει
μια πελώρια καμπάνα,
το σχολειό για να αρχινήσει.

Ο Σεπτέμβρης πάντα, δες,
έχει όλα τα παιδάκια
φίλους και συμμαθητές.

*Ρένα Καρθαίου, Στα μονοπάτια του ήλιου,
εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2002*

1. Ο Σεπτέμβρης έχει όλα τα παιδιά φίλους και συμμαθητές. Κάθε χρόνο, την ίδια μέρα σάς υποδέχεται στο προαύλιο του σχολείου για την καινούρια σχολική χρονιά.

- Θέλετε να τον περιγράψετε; Τι φοράει;
- Τι κρατάει στα χέρια του;
- Ποια είναι τα σημάδια του ερχομού του;
- Γιατί βιάζεται να φτάσει στο σχολείο;

2. Το κείμενο που διαβάσατε είναι ένα ποίημα.

- Πόσες στροφές έχει το ποίημα «Ο Σεπτέμβρης»; Πόσους στίχους έχει η κάθε μια στροφή;
- Πόσες συλλαβές έχει ο κάθε στίχος;
- Διαβάστε το ποίημα στην τάξη τονίζοντας τις λέξεις όπου υπάρχει ομοιοκαταληξία.
- Μπορείτε να σκεφτείτε ποιο ρόλο παίζει η ομοιοκαταληξία στο ποίημα;

3. Το ποίημα «Ο Σεπτέμβρης» είναι γεμάτο από εικόνες και ήχους του φθινοπώρου.

- ▶ Βρείτε αυτές τις εικόνες στο ποίημα και ζωγραφίστε αυτή που σας αρέσει πιο πολύ.

- Αντιγράψτε τη στροφή του ποιήματος στην οποία εικόνες και ήχοι αναφέρονται στην αρχή της σχολικής χρονιάς.

.....

.....

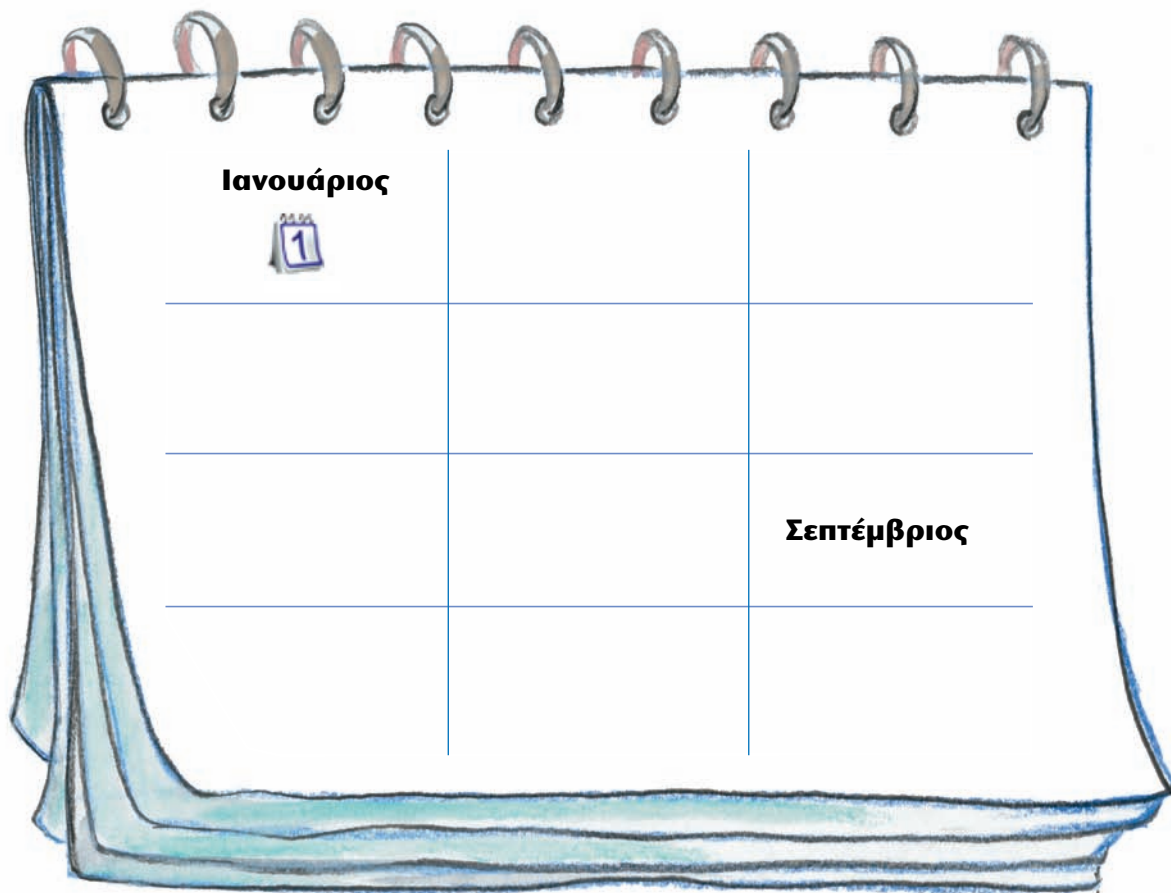
.....

.....

.....

4. Συμπληρώστε τους μήνες που λείπουν, όπως συνηθίζεται να γράφονται στο ημερολόγιο.

Αναμνήσεις του καλοκαιριού

Το καλοκαίρι το πέρασα στην Κεφαλονιά, στον Καραβόμυλο, στο σπίτι του παππού και της γιαγιάς μου. Συνάντησα ξανά τους φίλους του περσινού καλοκαιριού και παίξαμε τρελά παιχνίδια.

Παίχναμε με τη Θάλασσα, με τους αφρούς και το βυθό της. Ανοίγαμε τα χέρια μας και σκίζαμε τα νερά, βάζοντας στοιχήματα ποιος θα φτάσει πρώτος στην κίτρινη σημαδούρα. Κάναμε μακροβούτια και πιάναμε κοχύλια και βότσαλα. Τα κοχύλια τα βάζαμε στ'αυτί μας και ακούγαμε τη βουή των κυμάτων.

Μια μέρα, ο Πέτρος βρήκε ένα μικρό αστέρι. Η αδερφή μου η Μυρτώ, που έχει μεγάλη φαντασία, είπε: «είναι ένα αστεράκι που πήλεψε τη δροσιά της Θάλασσας κι έκανε βουτιά από τον ουρανό». Η Σοφία πρότεινε να τον ξαναρίξουμε στο νερό για να βρει την παρέα του και σ' αυτό συμφωνήσαμε όλοι.

Έτσι ο παππούς μου έμαθε να φαρεύω με καλάμι. Τελικά, το φάρμα δεν είναι τόσο εύκολο όσο νομίζετε. Πρέπει να φορέσεις το φάθινο καλάδι σου, να βάλεις δολώματα στην πετονιά και να περιμένεις με τις ώρες. Γιατί το φάρμα θέλει υπομονή. Και μπορεί να μην αιχμασίσει και κανένα ψάρι. Όταν όμως αρχίζεις να γεμίζεις το καλάθι σου με ψάρια, η χαρά σου είναι απεριγράπτη.

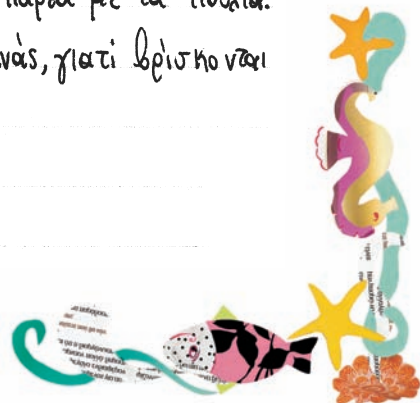
Έμαθα να ξεχωρίζω τα ψάρια από τον τρόπο που τσιμπούσαν πριν και τα τραβήξουμε έξω. Η τσιπούρα προσπαθεί να σε ξεγελάσει, τσιμπούει το αγκίστρι και ανασηκώνεται μαλακά η πέτονιά. Νιώθεις ένα απαλό σκίρτημα στο χέρι. Ο σπάρος χυρίζει γύρω γύρω από το δόλωμα και τσιμπούει ξαφνικά. Το κεφαλόπουλο, πιάδι, ορμάει δυνατά και τραβιέται απότομα πίσω.

Έμαθα να διαβάζω και τους αέρηδες. Κατά πού φυσάνε. Πώς σηκώνουν κύματα, πώς κείνουν τα φύλλα των δέντρων να τρέκουν και πώς ταξιδεύουν παρτα με τα πουλιά.

Έμαθα ακόμα πως τους φίλους του καλοκαιριού δεν τους ξεχνάς, γιατί βρίσκονται σε όλες τις ιστορίες που έχεις να πεις στους άλλους.

Πόσο όμορφο ήταν το καλοκαίρι που πέρασε!

Φώτης

1. Ακολουθήστε και εσείς το Φώτη στις καλοκαιρινές του διακοπές.

- Πού πέρασε τις καλοκαιρινές του διακοπές ο Φώτης;
- Ποια παιχνίδια έπαιζε με τους φίλους του;
- Τι βρήκαν τα παιδιά στη θάλασσα;
- Ποια ήταν τα καινούρια πράγματα που έμαθε ο Φώτης το καλοκαίρι που πέρασε;
- Πώς καταλαβαίνετε τα λόγια του Φώτη «... τους φίλους του καλοκαιριού δεν τους ξεχνάς»;

2. Ο Φώτης φαίνεται ενθουσιασμένος από τις καλοκαιρινές του διακοπές. Αυτό που δε θα ξεχάσει ποτέ από αυτές τις διακοπές είναι το ότι έμαθε να ψαρεύει. Εσείς πώς περάσατε τις καλοκαιρινές σας διακοπές; Θέλετε να διηγηθείτε κάτι από αυτές τις διακοπές που θα σας μείνει αξέχαστο;

3. Ο Φώτης έμαθε από τον παππού του να ξεχωρίζει τα ψάρια από τον τρόπο που τσιμπούν το δόλωμα.

Διαβάζοντας τις παρακάτω προτάσεις μπορείτε να καταλάβετε για ποιο ψάρι μιλάει το ρήμα της κάθε πρότασης;

- ✿ Γυρίζει γύρω γύρω από το δόλωμα.
- ✿ Τσιμπάει το αγκίστρι μαλακά.
- ✿ Ορμάει δυνατά.

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις, αφού βρείτε στο κείμενο τις λέξεις που λείπουν. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει με τις κατάλληλες ερωτήσεις.

.....γυρίζει γύρω γύρω από το δόλωμα.

.....τσιμπάει το αγκίστρι μαλακά.

.....ορμάει δυνατά.

ΠΟΙΟΣ; ΠΟΙΟΙ;
ΠΟΙΑ; ΠΟΙΕΣ;
ΠΟΙΟ; ΠΟΙΑ;

Η λέξη που

▶ απαντά στην ερώτηση «ΠΟΙΟΣ; ΠΟΙΑ; ΠΟΙΟ; ΠΟΙΟΙ; ΠΟΙΕΣ; ΠΟΙΑ;» και

▶ είναι σε πτώση ονομαστική

είναι το υποκείμενο του ρήματος της πρότασης.

4. Ο Φώτης λατρεύει διακοπές.

το καλοκαίρι για τις καλοκαιρινές

Τα παιδιά συζητούν ποια είναι η αγαπημένη τους εποχή. Μαντέψτε και συμπληρώστε στα κενά ποια είναι η αγαπημένη εποχή της Σοφίας, του Πέτρου, της Μυρτώ και γιατί.

❁ Η Σοφία λατρεύει για τις

νύχτες γύρω από το τζάκι.

❁ Ο Πέτρος λατρεύει για τα φρούτα.

❁ Η Μυρτώ λατρεύει για τις

βόλτες στην εξοχή.

5. Η Μελίνα πέρασε τις καλοκαιρινές της διακοπές μαζί με τις αδελφές της Μοίρα και Δάφνη στη Σίφνο. Διαβάστε τι έγραψε και παρατηρήστε τις χρωματισμένες λέξεις στην πρώτη πρόταση του κειμένου.

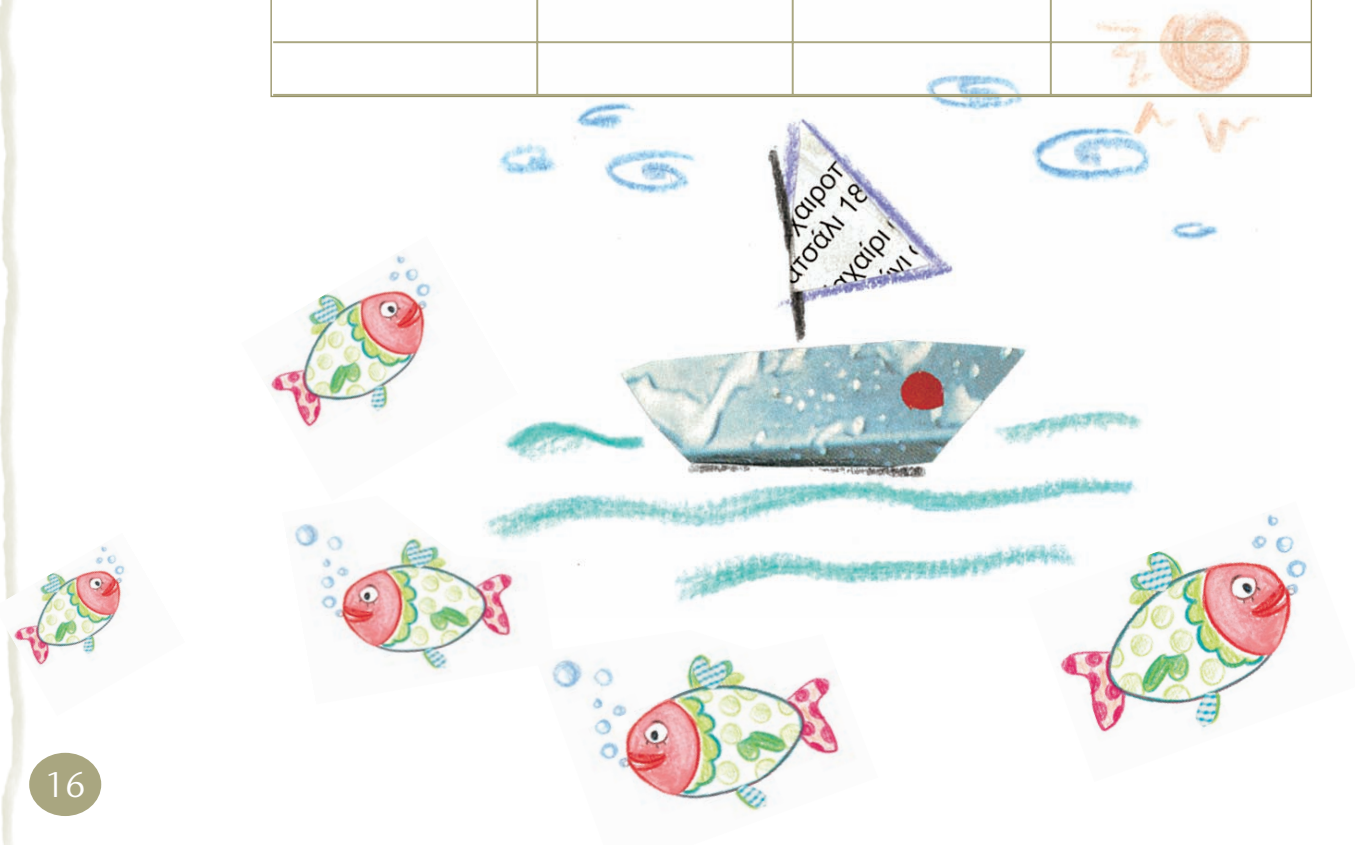
Όλη **τη μέρα** την **περνούσαμε** με **τη Μοίρα** και **τη Δάφνη** στη **γαλάζια θάλασσα**. Μαζεύαμε κοχύλια και μεγάλα άσπρα βότσαλα, που τα ζωγραφίζαμε με νερομπογιές, βάφοντας μαζί και τις πλάκες της αυλής, και η μόνη μας στενοχώρια ήταν μην καούν οι ώμοι μας απ' τον ήλιο ή μη μας τσιμπήσει καμιά μέλισσα. Οι μέρες έφευγαν σαν το νερό, όλες βουτηγμένες στο δυνατό ήλιο και στην αλμυρή γεύση της θάλασσας.

Ανθούλα Αθανασιάδου, *Η αδελφή, της αδελφής, της αδελφής μου*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1999 (διασκευή)

- ▮ Θυμηθείτε σε ποιο μέρος του λόγου (επίθετο, άρθρο, ουσιαστικό, ρήμα) ανήκει κάθε μια από τις χρωματισμένες λέξεις και γράψτε αυτό το μέρος του λόγου στην αρχή κάθε στήλης του πίνακα.
- ▮ Συμπληρώστε τις στήλες του πίνακα με λέξεις από το υπόλοιπο κείμενο. Αν θέλετε, χρωματίστε τες στο παραπάνω κείμενο με το αντίστοιχο χρώμα.

μέρα	περνούσαμε	γαλάζια	τη
Μοίρα			
Δάφνη			
θάλασσα			

Ένα ακόμα σκαλί

Το σχολείο είναι διώροφο.

Η Πρώτη, η Δεύτερη και η Τρίτη τάξη είναι κάτω στο ισόγειο, δίπλα στην αυλή.

Στο πάνω πάτωμα είναι οι μεγάλες τάξεις. Φτάνεις σ' αυτές από μια μαρμαρένια σκάλα. Τη σκάλα αυτή την ανεβαίνουν μόνο τα μεγάλα παιδιά. Εκεί κοντά στέκεται ο επιστάτης, που λέει χαμογελώντας:

Υπομονή να κάνουν οι μικροί. Σαν μεγαλώσουν, θ' ανέβουν κι αυτοί στο επάνω πάτωμα. Σκαλί σκαλί!

Από τότε που πρωτοπήγα στο σχολείο, κρυφοκοιτάζω τη σκάλα με λαχτάρα. Μια φορά μάλιστα την ανέβηκα στα κρυφά. Σήμερα όμως μπορώ να την ανέβω φανερά. Πατώ καθένα σκαλοπάτι, σιγά σιγά, καμαρωτά.

Ο επιστάτης με σταματάει.

— Για πού; με ρωτάει και μετράει το μπόι μου.

— Για πάνω, του απαντώ και χτυπάει η καρδιά μου. Για πάνω, λέω ξανά, για να το ακούσει πιο καλά. Μα ξέρω πως το είπα δυνατά πιο πολύ για να το ακούσω εγώ ο ίδιος.

Ο επιστάτης χαμογελάει.

Σκαλί σκαλί, μου γνώφει και φεύγει.

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη, *Τέλος δεν έχει η αγάπη*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004

1. Κυκλώστε τα γράμματα που αντιστοιχούν στις σωστές απαντήσεις. Έτσι, θα σχηματιστεί μια λέξη που επαναλαμβάνεται συχνά στο κείμενο.

α. Ποια πρόσωπα μιλούν σ' αυτή την ιστορία;

- Λ)** Ο επιστάτης και ο διευθυντής.
- Α)** Ένας δάσκαλος με ένα μαθητή.
- Σ)** Ένας μαθητής και ο επιστάτης.

β. Σε ποια τάξη πηγαίνει ο μαθητής;

- Α)** Στην Πρώτη τάξη.
- Ι)** Στην Τρίτη τάξη.
- Κ)** Στην Τετάρτη τάξη.

γ. Πού βρίσκεται η Τρίτη τάξη;

- Α)** Στο ισόγειο.
- Λ)** Στον πρώτο όροφο.
- Ε)** Στο δεύτερο όροφο.

δ. Γιατί ο μαθητής μέχρι τώρα δεν μπορούσε να ανεβεί τη σκάλα; Γιατί...

- Σ)** είχε πάθει κάποιο ατύχημα.
- Λ)** ήταν μαθητής των μικρών τάξεων.
- Ι)** η σκάλα δεν είχε κάγκελα και ήταν επικίνδυνη.

ε. Τι σημαίνει για το μαθητή ότι τώρα μπορεί να ανεβεί τη σκάλα; Σημαίνει ότι...

- Ρ)** έγινε πια καλός μαθητής.
- Ι)** είναι πια μαθητής των μεγάλων τάξεων.
- Ο)** τώρα πια μπορεί να κάνει παρέα με τους μαθητές των μικρότερων τάξεων.

Βρήκατε τη λέξη; Μπορείτε να τη γράψετε εδώ.

2. Το παιδί ένιωσε μεγάλη χαρά όταν έφτασε επιτέλους η στιγμή να ανεβεί τη σκάλα του σχολείου που οδηγούσε στις μεγαλύτερες τάξεις.

Βρείτε και αντιγράψτε τα σημεία του κειμένου, όπου φαίνεται:

- η επιθυμία του παιδιού να ανεβεί τη σκάλα.

.....

.....

.....

- η χαρά του παιδιού που πραγματοποίησε την επιθυμία του.

.....

.....

.....

3. Πώς κρίνετε τη συμπεριφορά του επιστάτη απέναντι στους μαθητές των μικρότερων τάξεων;

- Α)** Παράξενη; **Β)** Αυστηρή; **Γ)** Σωστή;

Δικαιολογήστε την απάντησή σας στις παρακάτω γραμμές:

.....

.....

.....

4. Ο μαθητής που αφηγείται την ιστορία είναι επιτέλους μαθητής της Δ' τάξης. Να τι έγραψε, για να μοιραστεί τη χαρά του, σ' ένα φίλο του που γνώρισε στις καλοκαιρινές διακοπές:

— Για πρώτη φορά είμαι χαρούμενος που το σχολείο μας είναι δώροφο! Μέχρι τώρα ήταν πολύ δύσκολο να ανεβούμε στο δεύτερο όροφο αφού ο επιστάτης το απαγόρευε. Σήμερα όμως ανέβηκα τη σκάλα καμαρωτά καμαρωτά. Το πρώτο δώρο το περάσαμε ευζητώντας για τις καλοκαιρινές μας διακοπές. Το μόνο διάραστο ήταν ότι η περυνή μας δασκάλα πήρε μετάθεση σε άλλο σχολείο».

- Ο μαθητής δυσκολεύτηκε να γράψει σωστά τις λέξεις που είναι σύνθετες με το **δι(σ)-** και το **δυσ-**. Η Ραλλού θα σας βοηθήσει να βρείτε και να διορθώσετε τα λάθη που έχει κάνει ο μαθητής.

- Ποιες λέξεις έγραψε λάθος ο μαθητής; Μπορείτε να τις γράψτε εσείς σωστά;

.....

Συμπληρώστε στα κενά των λέξεων το α' συνθετικό **δι(σ)- ή δυσ-** που λείπει, για να δείξετε στη Ραλλού ότι καταλάβατε αυτά που σας εξήγησε:

- ❁ Στην Αφρική έγινε ένα μεγάλο αεροπορικότύχημα.
- ❁ Η λέξη «γάτα» είναισύλλαβη.
- ❁ Το έτος 2004 ήτανεκτο*
- ❁ Ηοσμία από τα σκουπίδια έφτανε ως τον τρίτο όροφο.
- ❁ Η τοπική εφημερίδα δημοσίευσε έναστηλο άρθρο για τη σχολική μας παράσταση.
- ❁ Ο ξενοδόχος μάς είπε πως έχει ελεύθερο μόνο ένακλινο δωμάτιο (το δωμάτιο που έχει δύο κρεβάτια).

* το έτος που έχει 366 μέρες.

Ξημερώνει μια νέα μέρα...ώρα για σχολείο

Με το πρώτο φως του ήλιου, τα παιδιά (όσα ήταν πάνω από 7 χρόνων) ήταν στο πόδι. Έτρωγαν ένα λιτό πρωινό, με σταρένιο ή κριθαρένιο ψωμί, και μετά γραμμή για το σχολείο. Παρέα με τον «παιδαγωγό» - ένα δούλο που καθήκον του ήταν να συνοδεύει παντού το παιδί - πήγαιναν στο σπίτι του «γραμματιστή».

Γραμματιστής ονομαζόταν ο δάσκαλος που μάθαινε στα παιδιά γραφή, ανάγνωση και αριθμητική. Τα παιδιά κάθονταν σε скаμνάκια, ακουμπούσαν στα γόνατά τους σκληρές πλάκες από κερί ή κομμάτια παπύρου και πάνω τους χάραζαν με τη μυτερή άκρη ενός ειδικού εργαλείου, της «γραφίδας». Την άλλη άκρη της γραφίδας, που ήταν πλατιά και στρογγυλεμένη, τη χρησιμοποιούσαν για να σβήνουν.

Οι δάσκαλοι κάθονταν στους «θρόνους», δηλαδή σε καρέκλες με πλάτη και κυρτωμένα πόδια. Όση ώρα διαρκούσε το μάθημα, ο παιδαγωγός έμενε στην αίθουσα διδασκαλίας. Ήθελε δεν ήθελε, άκουγε κι αυτός την παράδοση κι αργότερα στο σπίτι μπορούσε να βοηθήσει το παιδί στα μαθήματά του.

*παιδική εφημερίδα της Καθημερινής,
Οι Ερευνητές πάνε παντού, 10/12/2000*

Βρισκόμαστε στο έτος 2025 μ.Χ. Το παιδί σας ξυπνά το πρωί για να πάει στο σχολείο. Το συνοδεύετε μέχρι την πόρτα του δημοτικού και κρατάτε στο χέρι την τσάντα του που δεν είναι τίποτα άλλο από μια μικρή, λεπτή ελαφριά οθόνη χωρίς πληκτρολόγιο. Τα σχολικά βιβλία δεν έχουν καταργηθεί αλλά χρησιμοποιούνται μόνο για τη μελέτη στο σπίτι.

Η «ηλεκτρονική σχολική τσάντα» του παιδιού είναι ένας υπολογιστής, που περιέχει την ύλη των απαραίτητων βιβλίων, με κείμενο, βίντεο, ήχο και φωτογραφίες. Με έναν ηλεκτρονικό στυλό, ο μαθητής μπορεί να υπογραμμίσει και να κρατήσει σημειώσεις ανοίγοντας ένα «παράθυρο» στην οθόνη της «τσάντας» που θα αναγνωρίζει φυσικά το γραφικό χαρακτήρα του. Η «τσάντα», άθραυστη και αδιάβροχη, αντέχει κάθε είδους κακομεταχείριση.

Στο μάθημα της Ιστορίας βλέπουν τον Παρθενώνα, όπως ήταν μόλις είχε τελειώσει η κατασκευή του. Ξεναγούνται στο εσωτερικό του ναού και θαυμάζουν το χρυσελεφάντινο άγαλμα της Αθηνάς. Μοιάζει πολύ διαφορετικό από το κτίσμα που είδαν στην εκδρομή του σχολείου την περασμένη εβδομάδα. Ο δάσκαλος λέει στα παιδιά ότι το μάθημα το παρακολουθεί μέσω διαδικτύου και ένας διάσημος ιστορικός, που είναι πρόθυμος να απαντήσει στις ερωτήσεις τους, αρκεί να στείλουν εκείνη τη στιγμή ένα ηλεκτρονικό μήνυμα.

Το μέλλον είναι τώρα!

*παιδική εφημερίδα της Καθημερινής,
Οι Ερευνητές πάνε παντού, 22/04/2001*

1. Παίξτε το παιχνίδι σωστό – λάθος με το διπλανό σας. Διαβάστε τα κείμενα και σημειώστε στο αντίστοιχο κουτάκι.

	ΣΩΣΤΟ	ΛΑΘΟΣ
Τα παιδιά στα αρχαία χρόνια πήγαιναν στο σχολείο το απόγευμα.		
Ο «παιδαγωγός» συνόδευε τα παιδιά στο σπίτι του «γραμματιστή».		
Τα παιδιά χρησιμοποιούσαν τη «γραφίδα» για να γράφουν και να σβήνουν.		
Στο μέλλον οι μαθητές θα χρησιμοποιούν, αντί για τσάντες, λεπτές οθόνες υπολογιστών.		
Στο σχολείο του μέλλοντος δε θα υπάρχουν σχολικά βιβλία.		
Ένας διάσημος ιστορικός είναι μέσα στην τάξη και παρακολουθεί το μάθημα της Ιστορίας.		

2. Γυρίστε με τη μηχανή του χρόνου στην αρχαία εποχή και περιγράψτε πώς περνούσαν τη μέρα τους οι μικροί μαθητές.

Ξαναδιαβάστε το κείμενο αρχίζοντας έτσι:

Με το πρώτο φως του ήλιου τα παιδιά (όσα ήταν πάνω από 7 χρόνων) **είναι** στο πόδι. **Τρώνε** ένα λιπό πρωινό...

3. Περιγράψτε στους γονείς σας πώς θα λειτουργεί η «ηλεκτρονική τσάντα» στο σχολείο του μέλλοντος.

Ξαναγράψτε τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου αρχίζοντας έτσι:

Η «ηλεκτρονική σχολική τσάντα του παιδιού» **θα είναι** ένας υπολογιστής...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα για να δείξετε τι γινόταν στο αρχαίο σχολείο, τι γίνεται στο σημερινό και τι θα γίνεται στο σχολείο του μέλλοντος.

Στο αρχαίο σχολείο	Στο σημερινό σχολείο	Στο σχολείο του μέλλοντος
.....	Ο δάσκαλος μαθαίνει στα παιδιά γραφή, ανάγνωση και αριθμητική.
Οι μαθητές έσβηναν με το πίσω μέρος της γραφίδας.
.....	Ο μαθητής θα έχει μια ηλεκτρονική «οθόνη» για να γράφει.

5. Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις διαλέγοντας κάθε φορά από την παρένθεση τη λέξη με τη σωστή ορθογραφία.

- ❁ Ο δάσκαλος έστειλε στον πατέρα του Κώστα ένα ηλεκτρονικό (μύνημα μίνυμα).
- ❁ Τα παιδιά στο αρχαίο σχολείο μάθαιναν (αριθμητική, αριθμητική), γραφή και ανάγνωση από το «γραμματιστή».
- ❁ Τα παιδιά έγραφαν πάνω στις κέρινες πλάκες με ένα ειδικό (εργαλείο, εργαλίο), που το έλεγαν (γραφύδα, γραφίδα).
- ❁ Ο παιδαγωγός παρέμενε στην (έθουσα, αίθουσα) διδασκαλίας κατά τη διάρκεια του μαθήματος.
- ❁ Το βιβλίο της Ιστορίας (συνοδεύεται, συνοδεύετε) από ένα σιντιρόμ (CD-ROM).
- ❁ Οι μαθητές (ανοίγωντας, ανοίγοντας) την οθόνη της σχολικής τους τσάντας βλέπουν τον Παρθενώνα.

Αστραδενή

Σήμερα είναι σπουδαία μέρα για μένα. Θα πάω στο καινούριο σχολείο, στο αθηναϊκό. Πρέπει να είναι καταπληκτικό. Δεν μπορεί, τόσα παιδιά να μην πηγαίνουν σε ωραίο σχολείο. Τι... Αθήνα θα ήταν τότε!...

Στη Σύμη το σχολείο μας είναι πέτρινο, από πέτρα πελεκητή. Με κεραμιδένια στέγη. Έχει και αέτωμα,* τρίγωνο με σχέδιο στρογγυλό στη μέση. Στην πόρτα —την έξω— τη σιδερένια με τα σχέδια, έχει μια σκαλιστή πέτρα που γράφει «Αυγούστου 31, του 1876». Τόσο παλιό είναι. Αφού δεν έχει πια τα ψηφιδωτά του στις αυλές. Φαγώθηκαν απ' τα πόδια των παιδιών. Τόσα παιδιά... τόσα χρόνια... τι να σου κάνουν τα βοτσαλάκια... λιώσανε...

Έχουμε φτιάξει, όμως, παρτέρια γύρω γύρω και φυτεύει κάθε τάξη το δικό της. Κι επειδή είναι πολύς ο κήπος και μεγάλα τα παρτέρια, τα χωρίζουμε και παίρνει κάθε ομάδα ένα κομματάκι. Το Μάιο θ' ανθίσουν. Εγώ όμως δε θα τα δω. Γιατί πια μένω στην Αθήνα. Άι στο καλό, τι μου 'ρθε;... Σιγά μη βάλω και τα κλάματα... που δε θα δω τα μοσχομπίζελα του σχολείου ανθισμένα... Σιγά!... Να δεις που το σχολείο της Αθήνας θα έχει χιλιάδες λουλούδια. Τα πιο ωραία και τα πιο περίεργα που υπάρχουν...

Η μάνα μου μου χτένισε τα μαλλιά. Χωρίστρα στη μέση και δυο όμοιες πλεξούδες. Με κοκαλάκι κόκκινο στην άκρη. Η ποδιά μου, πλυμένη, σιδερωμένη κι ο γιακάς στη θέση του. Η τσάντα μου, το κουλούρι μου... όλα έτοιμα. Η σάκα μου είναι κόκκινη, γαλανή και άσπρη. Άσπρη είναι μια τσέπη που έχει μπροστά. Μου την είχε αγοράσει η Μαρία, η φίλη μας που μένει στο δεύτερο πάτωμα.

Ο πατέρας ψάχτηκε να βεβαιωθεί ότι έχει το χαρτί του σχολείου της Σύμης. Αργεί η Μαρία. Άντε κι έχω αγωνία...

Η Μαρία χτύπησε τρεις φορές το κουδούνι. Η μάνα μου με σταύρωσε και με φίλησε.

Βγήκαμε. Η Μαρία μάς περίμενε στην πόρτα. Είπε: «Ποπό! Μια μαθήτριά!...» και βγήκαμε κι οι τρεις. Θα έρθει, λέει, κι αυτή μαζί μας, γιατί πρέπει να είναι μάρτυρας ότι πραγματικά μένουμε σ' αυτή τη διεύθυνση. Γιατί, λέει, πολλοί λένε ψεύτικα ότι μένουν σ' αυτή τη γειτονιά, για να πηγαίνουν σ' αυτό το σχολείο. Κι επειδή έχει πολλά παιδιά, πρέπει να προσέχουν. Τους πας, λέει, μια απόδειξη του νερού ή του ηλεκτρικού ή του τηλεφώνου, που δείχνουν ότι πραγματικά μένεις σ' αυτή τη διεύθυνση.

* αέτωμα: τριγωνικό τμήμα της στέγης ενός κτίσματος

Άκου πράγματα!... Δε σε πιστεύουν και πρέπει να τους δείχνεις χαρτιά... Κι εμείς, που δεν έχουμε χαρτιά, θα δείξουμε τη Μαρία, που έχει χαρτιά και την ξέρουν...

Περίεργα πράγματα!...

Μπλεγμένα!... Στη Σύμη πας στο σχολείο... έτσι!... Χωρίς τίποτα!... Τέλος πάντων. Εδώ είναι Αθήνα!...

Ευγενία Φακίνου, Ασπραδενή, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1987, (διασκευή)

1. Συμπληρώστε δίπλα στο κουτάκι τον αριθμό που πρέπει. Αν βάλετε τα παρακάτω κουτάκια στη σωστή τους σειρά, θα έχετε την περίληψη του κειμένου.

Η μητέρα βοήθησε την Ασπραδενή να ετοιμαστεί για το σχολείο.	
Αυτή η μέρα είναι σημαντική για την Ασπραδενή αφού θα πάει στο καινούριο της σχολείο στην Αθήνα.	1
Την πρώτη φορά η Ασπραδενή έπρεπε να πάει στο σχολείο με τον πατέρα της και μια γειτόνισσα.	
Το σχολείο της Ασπραδενής στη Σύμη μπορεί να ήταν μικρό, είχε όμως ένα μεγάλο κήπο με λουλούδια.	
Η Μαρία είχε τις αποδείξεις ότι η Ασπραδενή πραγματικά έπρεπε να πάει σ' αυτό το σχολείο κι όχι σε άλλο.	

2. Ποιο είναι το χαρτί που ψάχνει ο πατέρας της Ασπραδενής; Συζητήστε στην τάξη για ποιους λόγους ένας μαθητής αλλάζει σχολείο;

3. Στο κείμενο υπάρχουν πολλά αποσιωπητικά.
- Θυμηθείτε ότι τα αποσιωπητικά (...) χρησιμοποιούνται για να δείξουν ότι μια πρόταση δεν έχει τελειώσει για διάφορους λόγους: είτε από συγκίνηση είτε γιατί δε θέλουμε κάτι να πούμε είτε γιατί η συνέχεια στο κείμενο είναι ευκολονόητη.

Όταν βάζουμε αποσιωπητικά μετά από ερωτηματικό ή θαυμαστικό, σημαίνει μεγαλύτερη παύση στην ανάγνωση.

- Διαβάστε τώρα δυνατά την τρίτη παράγραφο του κειμένου.

4. Διαβάστε στο κείμενο τις παραγράφους που η Αστραδενή περιγράφει το σχολείο της στη Σύμη και υπογραμμίστε τα επίθετα.

Όταν περιγράφουμε ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα όπως π.χ. το σχολείο της Σύμης, χρησιμοποιούμε πολλές φορές **επίθετα**.

Τα **επίθετα** περιγράφουν ένα χαρακτηριστικό των ουσιαστικών που συνοδεύουν. Έχουν τρία γένη, κλίνονται όπως τα ουσιαστικά και είναι πάντα στο ίδιο γένος, στον ίδιο αριθμό και στην ίδια πτώση με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν.

Ενικός Αριθμός

Ονομ.	ο πέτρι νος τοί κος	η πέτρι νη σκά λα	το πέτρι νο σπί τι
Γεν.	του πέτρι νου τοί κου	της πέτρι νης σκά λας	του πέτρι νου σπι τιού
Αιτ.	τον πέτρι νο τοί χο	την πέτρι νη σκά λα	το πέτρι νο σπί τι
Κλητ.	πέτρι ε τοί ξε	πέτρι νη σκά λα	πέτρι νο σπί τι

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομ.	οι πέτρι νοι τοί χοι	οι πέτρι νες σκά λες	τα πέτρι να σπί τια
Γεν.	των πέτρι νων τοί κων	των πέτρι νων σκα λών	των πέτρι νων σπι τιών
Αιτ.	τους πέτρι νους τοί κους	τις πέτρι νες σκά λες	τα πέτρι να σπί τια
Κλητ.	πέτρι νοι τοί χοι	πέτρι νες σκά λες	πέτρι να σπί τια

5. Διαβάστε την περιγραφή ενός πίνακα στο καινούριο σπίτι της Αστραδενής και υπογραμμίστε τα **επίθετα**.

«Στην κουζίνα μας κρεμόταν ένας υπέροχος πίνακας με μια γυάλινη φρουτιέρα, γεμάτη με φρέσκα κίτρινα λεμόνια και μεγάλα σταφύλια κόκκινα και ζουμερά».

- Γράψτε τώρα την περιγραφή παραλείποντας τα επίθετα.

.....

.....

.....

- Τι παρατηρείτε στο κείμενο μετά τις αλλαγές που κάνατε;
- Γράψτε τα επίθετα της άσκησης 5 στα τρία τους γένη, στον αριθμό και στην πτώση που βρίσκονται.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο

6. Η Αστραδενή περιγράφει το σχολείο της: «Στη Σύμη το εχολείο μας είναι πέτρινο, από πέτρα πελεκητή».

Το επίθετο πέτρινος-η-ο παράγεται από το ουσιαστικό πέτρα με την κατάληξη -ινος, -ινη, -ινο.

Πολλά επίθετα που λήγουν σε **-ινος, -ινη, -ινο** και **-ινός, -ινή, -ινό** γράφονται με **- ι -**. Διαφορετικά γράφονται τα επίθετα **φωτεινός, σκοτεινός, ορεινός, υγιεινός, φτηνός, υπεύθυνος, ανεύθυνος, ταπεινός, επικίνδυνος.**

Σχηματίστε κι εσείς τώρα **τέτοια επίθετα** από τις λέξεις που είναι στις παρενθέσεις και συμπληρώστε με αυτά τις παρακάτω προτάσεις:

- ❁ Στις (καλοκαίρι) εκπτώσεις, η Νίκη αγόρασε μια (δέρμα) τσάντα.
- ❁ Όλοι στο (όρος) χωριό περίμεναν με λαχτάρα τη (φθινόπωρο) βροχή.
- ❁ Ο (βράδυ) επισκέπτης χτύπησε την (ξύλο) πόρτα δυνατά.
- ❁ Η (φως) πινακίδα μάς προειδοποιούσε για την (κίνδυνος) στροφή του δρόμου.
- ❁ Τοποθετήσαμε τα (γυαλί) βαζάκια σε (χαρτί) συσκευασίες.

7. Βρείτε ποια από τις λέξεις που είναι στο συννεφάκι συμπληρώνει το νόημα του καθενός από τα ρήματα της πρότασης και γράψτε την στα κενά στην κατάλληλη πτώση.

Η Αστραδενή πριν φύγει για το σχολείο χτένισε της, φόρεσε της και πήρε και της.

η τσάντα, τα μαλλιά, το κουλούρι, η ποδιά

Η λέξη που

- ▶ απαντά στην ερώτηση (τι; ποιον; ποια; ποιο; ποιους; ποιες; ποια;) και
- ▶ είναι σε πτώση αιτιατική

είναι το αντικείμενο του ρήματος της πρότασης.

Η Αστραδενή φεύγοντας από τη Σύμη πήρε μαζί της κάποια δώρα που της χάρισαν. Μαντέψτε τι δώρο τής έκανε ο καθένας και συμπληρώστε τις προτάσεις διαλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση:

(βιβλίο, κουτί, κορδέλα, τσάντα, βραχιόλι)

- ❁ Η γιαγιά τής έδωσε μια κόκκινη
- ❁ Η φίλη της η Μαρία τής χάρισε ένα ασημένιο
- ❁ Ο συμμαθητής της ο Πάνος τής έδωσε ένα μουσικό
- ❁ Η δασκάλα της τής χάρισε ένα λογοτεχνικό
- ❁ Ο θείος της ο Αντώνης τής αγόρασε μια δερμάτινη.....

Για να δω τι έμαθα...		Σημειώνω ένα ✓ στο αντίστοιχο κουτάκι	
Σ' αυτή την ενότητα έμαθα:	Χρειάζομαι ακόμα βοήθεια	Μπορώ μόνος μου	Μπορώ να βοηθήσω το συμμαθητή μου
Να διηγούμαι γεγονότα που έχω ζήσει.			
Να γράφω σωστά λέξεις που αρχίζουν από τα δι(σ)- και δυσ-.			
Να χρησιμοποιώ τον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον εξακολουθητικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.			
Να συμπληρώνω μια αίτηση μετεγγραφής.			
Να περιγράψω ένα κτίριο χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα επίθετα.			
Να ξεχωρίζω το υποκείμενο και το αντικείμενο σε μια πρόταση.			
Να γράφω σωστά τα επίθετα σε -ινός και -ινος.			

Η Ραλλού σάς προτείνει...

Γρηγοριάδου-Σουρέλη Γαλάτεια, *Τέλος δεν έχει η αγάπη*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004.

Ιωαννίδης Ι. Δ., *Χωρίς κοτσάνι*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1994.

Καρθαίου Ρένα, *Στα μονοπάτια του ήλιου*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2002.

Λουντέμης Μενέλαος, *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2004.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας, *Τα ψηλά βουνά*, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & Σιας Α.Ε., Αθήνα, 2006.

Σαρή Ζωρζ, *Το ψέμα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2000.

Χωρεάνθη Ελένη, *Ο αναποδιάρης*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1995.

Ανθολόγιο: Τζιάνι Ροντάρι, «Ο μαύρος ήλιος»

2

Ενότητα

Ρύπα το νερό... τι φέχει

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα μάθουμε να περιγράψουμε ένα τοπίο.
- Θα μάθουμε πώς να παίρνουμε μια συνέντευξη και να την καταγράφουμε.

- Θα μάθουμε επίσης:

- ▶ Να ξεχωρίζουμε το κατηγορούμενο σε μια πρόταση.
- ▶ Να κλίνουμε αρσενικά ουσιαστικά σε -ας.
- ▶ Λέξεις και εκφράσεις που έχουν σχέση με το νερό.

- Θα γνωρίσουμε:

- ▶ Παραδόσεις που έχουν σχέση με το νερό.
- ▶ Επαγγέλματα που χάθηκαν και είχαν σχέση με το νερό.

... και όλα αυτά μαθαίνοντας για τη σημασία του νερού στη ζωή μας.

Το νερό συστήνεται

Γεια σας. Να σας συστηθώ. Είμαι το νερό. Είμαι το γάργαρο νερό που κυλάει στα ποτάμια. Είμαι το νερό της βροχής που δροσίζει τα χωράφια και τους ανθρώπους. Είμαι το νερό της λίμνης που δίνει ζωή στις πέστροφες και τους γουλιανούς*. Είμαι το νερό της θάλασσας, το απέραντο πέλαγος. Είμαι ο ωκεανός. Έχω στην αγκαλιά μου δελφίνια, φώκιες και ψάρια. Είμαι ο ωκεανός που αρμενίζω καράβια και ταξιδεμένους ναυτικούς.

Είμαι το γάργαρο νερό της βρύσης που σας δροσίζει. Είμαι το νερό που κολυμπάτε και χαίρεστε τα καλοκαίρια σας. Είμαι πηγή ζωής. Αγαπώ όλα τα πλάσματα της φύσης, τα φυτά, τα δέντρα, τα ζώα και τους ανθρώπους. Τους δίνω τα ωφέλιμα συστατικά μου για να ζουν και να μεγαλώνουν με υγεία. Είμαι το νερό της πηγής, το νόμα*, το νερό που θεραπεύει το κουρασμένο σώμα. Είμαι το ευλογημένο νερό που καθαρίζει την ψυχή του ανθρώπου, είμαι το νερό της βάφτισης. Είμαι το ποτάμι, η λίμνη, η θάλασσα, η βροχή, είμαι το ΝΕΡΟ!

Γεννιέμαι ολημερίς. Όλο σε κίνηση βρίσκομαι. Από την επιφάνεια της γης πάω μέχρι την ατμόσφαιρα και ύστερα γυρνάω πάλι πίσω. Από τη θάλασσα, τις λίμνες και τα ποτάμια εξατμίζομαι. Γίνομαι μικρές μικρές σταγόνες και ύστερα γίνομαι ατμός. Με τη βοήθεια της θερμοκρασίας του αέρα και του ανέμου, ανεβαίνω ψηλά και γίνομαι σύννεφο.

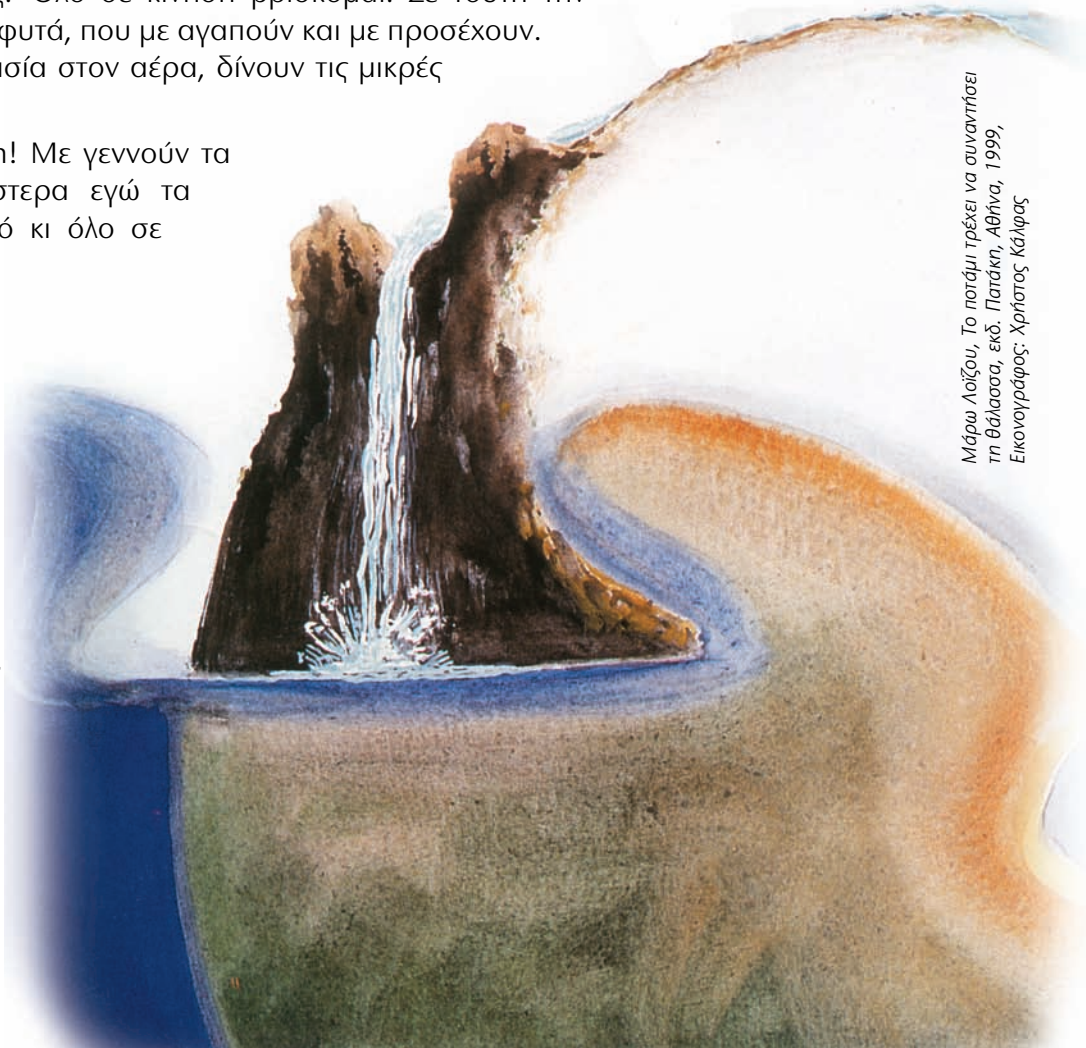
Σκαρφαλώνω στα βουνά κι αφήνω τη βροχή μου να δροσίζει τα δάση, τα χωράφια και τους ανθρώπους. Γίνομαι χαλάζι και χιόνι. Φτάνω ως το έδαφος και γλιστρώ βαθιά στο χώμα και γίνομαι υπόγειο νερό. Τρέφω τις ρίζες των φυτών, που με ρουφούν με λαχτάρα, και πλουτίζω τη γη με νερό. Γίνομαι λίμνες και ποτάμια.

Γεννιέμαι ολημερίς. Όλο σε κίνηση βρίσκομαι. Σε τούτη την κίνηση έχω παρέα τα φυτά, που με αγαπούν και με προσέχουν. Τα φυτά δίνουν υγρασία στον αέρα, δίνουν τις μικρές υγρές σταγόνες τους.

Θαυμαστή η φύση! Με γεννούν τα πλάσματά της κι ύστερα εγώ τα τρέφω. Είμαι το νερό κι όλο σε κίνηση βρίσκομαι.

www.rhodes.aegean.gr/sxedia/class/NERO.HTM
(διασκευή)

* γουλιανός: ψάρι του γλυκού νερού.
* νόμα: α) το νερό της πηγής, β) το κόκκινο γλυκό κρασί της Θείας Κοινωνίας.

Μάρω Λοΐζου, Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1999, Εικονογράφος: Χρήστος Κάλιφος